

กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*

THE PROCESS OF PROMOTING THE MONKS WHO ARE THE PATIMOKKHA
OF THE SANGHA MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

พระประจักษ์ ปิยสีโล, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ),
พระราชวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จันทสารโร)

Phra Prajak Piyasilo, Phrakhru Suthikittibundit (Krisada Kittisobhano),
Phrarajvajasarabandit (Prasarn Janthasaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pichityoma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ 2. ศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ 3. ศึกษากระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 20 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ จุดแข็ง ได้แก่ สำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จุดอ่อน ได้แก่ ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากร โอกาส ได้แก่ หมุนเวียนพระสงฆ์ขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจ และอุปสรรค ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ 2. องค์ประกอบของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ การวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ, การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้าอบรม, และทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี ปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม 3. กระบวนการของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ประกอบด้วย การให้ความรู้ คือ การให้ความรู้แก่พระที่สนใจจะฝึก เน้นชี้แจงประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ด้านเจตคติ คือ การสร้างเจตคติ

*Received August 29, 2024; Revised October 23, 2024; Accepted October 26, 2024

ที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ และมีทัศนคติที่ดีในการรักษาพระธรรมวินัย ด้านความสามารถ คือ การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์ของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านทักษะ คือ การใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่มีนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านบุคลิกภาพ คือ การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี

คำสำคัญ: กระบวนการ, ส่งเสริม; พระปาฏิโมกข์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the explore the general conditions in the process of promoting monks who are proficient in Patimokkha recitation, 2. To study the examine the elements involved in promoting these monks, and 3. To study the investigate the process of promoting proficient Patimokkha-reciting monks within the Sangha in Mueang District, Rayong Province. This is a qualitative research study involving document analysis and field data collection through interviews with four key informant groups, totaling 20 monks or individuals. The data were analyzed using content analysis in a contextual framework.

The research results found that: 1. General Conditions The strengths include structured education systems within monastic schools. Weaknesses involve insufficient funding and personnel shortages. Opportunities include rotating monks for Patimokkha recitation, allowing interested monks to participate, while obstacles are the lack of publicity and collaboration with various organizations. 2. Elements of Promotion These include clear, systematic planning, evaluation of chanting standards for participating monks, and annual assessment surveys, with improvements made as appropriate. 3. Promotion Process Knowledge: Educating interested monks on the benefits of attending Patimokkha recitation at the bi-monthly Uposatha observance. Attitude Cultivating a positive attitude toward being proficient in Patimokkha recitation and upholding the monastic code. Competence Enhancing monks' chanting abilities for maximum effectiveness. Skills Utilizing innovative teaching techniques to improve performance. Personality Training that

emphasizes discipline, proper conduct, personal care, and being a positive role model.

Keywords: Process, Promote; Patimokkha

บทนำ

พระวินัยเป็นกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระภิกษุได้นำไปประพฤติปฏิบัติในการดำรงตนอยู่ในพระศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงยกพระธรรมวินัยไว้ในฐานะเป็นศาสดาแทนพระองค์หลังจากที่พระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน (พระมหาวีเชียร ธมฺมวชิโร, 2565) พระวินัยจึงเปรียบเสมือนรากแก้วของพระพุทธศาสนา ซึ่งมันคงอยู่ได้ด้วยพระวินัย พระวินัยนั้นพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้าเป็นกฎสำเร็จรูปก่อนมีความเสียหายเกิดขึ้น หากแต่เมื่อมีพระสงฆ์เกิดขึ้นและอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก มีความประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่พระสงฆ์ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤติเช่นนั้นอีก ต่อมาเมื่อมีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยต่าง ๆ ที่เป็นประเภทยุทธาภัตติ (อาบัติเบา) เช่น นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะไว้ ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทยุทธาภัตติ (อาบัติหนัก) อันได้แก่ ปาราชิก และสังฆาติเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ (วินยปิฎก) ครั้งหนึ่งพระเจ้าพิมพิสารเห็นพวกนักบวชลัทธิอื่นประชุมกันและกล่าวธรรมทำให้ประชาชนเสื่อมใสและเข้าร่วมมาก พระเจ้าพิมพิสารจึงขอให้ภิกษุในพระพุทธศาสนาทำเช่นนั้นบ้าง พระพุทธองค์จึงอนุญาตให้ภิกษุประชุมกันและสวดปาฏิโมกข์ในวันอุโบสถ และห้ามสวดบ่อยเกินไป การสวดปาฏิโมกข์เป็นอุโบสถกรรมที่สำคัญ แสดงความสามัคคี และตรวจสอบความบริสุทธิ์ของภิกษุในสังฆกรรม หากภิกษุต้องอาบัติ ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนหรือหลังการสวด การสวดปาฏิโมกข์ต้องทำในเขตสีมาเดียวกัน และหากมีผู้ที่มิใช่ภิกษุเข้ามาในหัตถบาส ต้องเริ่มสวดใหม่ (พระมหาสุทฺธิพงษ์ สุทฺธิวโส, 2562)

การสวดพระปาฏิโมกข์นั้น ต้องอาศัยการท่องจำสิกขาบทแต่ละหัวข้อ จำนวน 227 ข้อ ให้ได้อย่างแม่นยำและไม่ผิดพลาด เป็นภาษาบาลีล้วน ๆ ตั้งแต่ข้อไปจนกระทั่งจบหมดทุกข้อ และต้องสวดไม่ผิดพลาด มีผู้คอยตรวจทานไม่ให้สวดผิด หากสวดผิดก็ต้องทักท้วง แก้ไขให้ถูกต้อง จึงจะสวดต่อไปได้ จนกว่าจะสวดจบ ซึ่งต้องใช้เวลไม่น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สวดว่าจะสวดพระปาฏิโมกข์ได้คล่องแคล่ว ออกเสียงอักขระได้อย่างชัดเจนถูกต้อง โดยสวดพระปาฏิโมกข์ไม่มีผิดแม้แต่ตัวเดียว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) อย่างไรก็ตาม การขาดความสนใจในการทบทวนสวดปาฏิโมกข์ทำให้เกิดปัญหาการสวดผิดและใช้เวลานาน กุลบุตรที่บวชเข้ามาต้องมีศรัทธาในธรรมและปฏิบัติ

ตามพระวินัย เพื่อรักษาพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาพระมหามจรยและศีลธรรมของประชาชนต่อไป

พระพุทธเจ้าทรงชี้ไปที่การบัญญัติสิกขาบทการสวดภิกขุปาฏิโมกข์ทุก ๆ กึ่งเดือนว่าเป็นเหตุให้พระมหามจรยตั้งมั่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อมุ่งศึกษาถึงขั้นตอนที่สามารถส่งผล ต่อสภาพปัญหาแนวทางของกระบวนการส่งเสริมภิกขุปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ โดยนำองค์ความรู้มารวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ให้เกิดความชัดเจนง่ายต่อการศึกษา ยิ่งขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในปัจจุบันเพื่อส่งผลต่อการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research)

2. เอกสารที่ใช้ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 เอกสารที่ใช้ คือ 1. ข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ 2. ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสาร บทความงานวิจัยต่าง ๆ

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์ พระสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 20 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป 3. กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ จำนวน 5 รูป 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบของรูปแบบกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure in Depth Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ขอเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ และศึกษาประเด็นคำถาม เตรียมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม 2. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสนทนาสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป แจ้งว่าข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและจะไม่บันทึกเสียงในช่วงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดและประเด็นปัญหาในการวิจัย จากนั้นจัดเตรียมเครื่องมือสัมภาษณ์และขอความร่วมมือจากเจ้าคณะอำเภอและพระสังฆาธิการ รวมถึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

1.1 จุดแข็ง คือ การมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ในพื้นที่ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ทางคณะสงฆ์สนับสนุนการฝึกอบรมและการจัดการสอบทุกปี สำนักเรียนมีพระอาจารย์ที่มีความสามารถและสามารถรองรับพระสงฆ์จากทั้งในและนอกจังหวัดระยอง

1.2 จุดอ่อน คือ ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่จังหวัดระยองอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง จำนวนพระบวชเข้ามาใหม่และสนใจที่จะทรงจำพระปาฏิโมกข์น้อยลง ส่วนพระที่ทรงจำได้แล้วก็ขาดฝึกฝนทบทวน ไม่มีความอดทน อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนทุนปัจจัยอื่น ๆ และการให้ความสำคัญในสำนักเรียนจากคณะสงฆ์ จังหวัดระยอง

1.3 โอกาส คือ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ได้หมุนเวียนแสดงปาฏิโมกข์ และให้พระสงฆ์ในจังหวัดระยองทุกพื้นที่มีโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน รวมถึงให้ผู้มีความรู้ถ่ายทอดความรู้ ความหมาย และประโยชน์ของปาฏิโมกข์เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่สนใจสามารถศึกษากับนักเรียน โดยสร้างแรงจูงใจด้วยทุนการศึกษาและการเชิดชูเมื่อผ่านการอบรม

1.4 อุปสรรค คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ของภิกษุ ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ ที่เป็นผู้สืบทอดรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัย อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์เองและทางฝ่ายราชการบ้านเมือง รวมไปถึงปัญหาการบวชเข้ามาเป็นพระสงฆ์ในปัจจุบันมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

2. องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2.1 การวางแผน เริ่มจากการเห็นความสำคัญของการลงอุปสมบทฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน วางแผนเพิ่มจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ให้เพียงพอต่อการลงอุปสมบทของทุกวัด ปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรพระอาจารย์ที่มีความรู้เฉพาะด้านในสำนักเรียนปาฏิโมกข์ วางแผนอย่างชัดเจนและเป็นระบบเพื่อให้สำนักเรียนเป็นต้นแบบที่สามารถขยายต่อยอดในพื้นที่อำเภออื่นและระดับจังหวัด

2.2 การปฏิบัติตามแผน จัดโครงการอบรมและสอบที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองเป็นประจำทุกปี รองรับพระสงฆ์ทั้งในและนอกจังหวัดระยอง สำนักเรียนเน้นการสอนให้พระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ออกเสียงตามอักขระวิธีที่ถูกต้อง และกำลังขยายการปฏิบัติตามแผนในจุดสำคัญอื่น ๆ เป็นลำดับ

2.3 การตรวจสอบ สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรม โดยมีพระอาจารย์ดูแลให้สวดได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และสำนักเรียนวัดตะพุนทองดำเนินการตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบและประเมินผลหลักสูตรทุกปี เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาในทุกด้าน

2.4 การตรวจสอบ ปัจจุบันสำนักเรียนปาฏิโมกข์ได้ปรับปรุงด้านสถานที่ฝึกอบรมและที่พักสงฆ์ เพื่อรองรับพระสงฆ์ที่สนใจ ส่วนหลักสูตรการสอนยังคงเดิม แต่เพิ่มพระอาจารย์ที่ชำนาญเฉพาะมาสอนเทคนิคการท่องจำและการออกเสียงตามแบบแผน มีการติดตามผลและประเมินปัญหาประจำปี เพื่อนำข้อบกพร่องไปปรับปรุงตามความเหมาะสมต่อไป

3. กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

3.1 ด้านการให้ความรู้ สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ให้ความรู้แก่พระที่สนใจฝึกเป็นพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ โดยมีพระอาจารย์ภายในจังหวัดที่เชี่ยวชาญการสวดแต่ยังขาดการให้ความรู้เชิงรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมธรรมเนียมสงฆ์ ความสำคัญของพระธรรมวินัย และประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน จึงต้องเริ่มให้ความรู้โดยละเอียดแก่เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง เพื่อให้ถ่ายทอดต่อไปยังพระสงฆ์ในปกครองให้เป็นแนวทางเดียวกัน

3.2 ด้านเจตคติ การรักษาซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์ที่ฝึกเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ มีการเรียกร้องให้เจ้าคณะปกครองเล็งเห็นความสำคัญและให้ความสนใจอย่างเต็มที่ การให้ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการรักษาพระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุทุกรูป และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน

3.3 ด้านความสามารถ การสนับสนุนและส่งเสริมผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่เข้ารับการฝึกอบรมต้องจำกัดกับสำนักเรียน โดยให้การปรับพื้นฐานและเทคนิคการท่องจำจากพระอาจารย์ที่มีความชำนาญ เปิดโอกาสให้ขึ้นแสดงสวดพระปาฏิโมกข์เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ และปรับแก้ทำนองอักขระ การออกเสียงให้ถูกต้องตามมาตรฐานของสำนักเรียนได้เสมอ

3.4 ด้านทักษะ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีบทบาทสำคัญในคณะสงฆ์ไทย เป็นผู้รักษาความบริสุทธิ์ด้วยการสวดพระปาฏิโมกข์และทบทวนพระวินัยปิฎกทุกค้ำวันพระ ยังเป็นผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนแก่พระสงฆ์อื่น ๆ ซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้แก่ ทักษะการสวดพระปาฏิโมกข์ การสอนและอบรม การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการบริหารจัดการ คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมทักษะเหล่านี้ให้กับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้ผ่านการอบรมฝึกหัด การศึกษาดูงาน การสนับสนุนในการศึกษาต่อ การจัดทำสื่อการสอน และการให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์

3.5 ด้านบุคลิกภาพ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีบทบาทสำคัญในคณะสงฆ์ไทยไม่เพียงแต่ความรู้และทักษะที่จำเป็นเท่านั้น บุคลิกภาพที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญอีกด้วย เนื่องจากมันช่วยสร้างความเคารพศรัทธาและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้อื่น และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์อื่น บุคลิกภาพที่ดีประกอบด้วย กิริยาอาการ วาจา การแต่งกาย ความคิด และอารมณ์ คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมด้านบุคลิกภาพของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้โดยการจัดอบรมและฝึกหัด ให้คำแนะนำเป็นแบบอย่างที่ดี และสนับสนุนให้พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์พัฒนาตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีรายละเอียดที่สำคัญ คือ จุดแข็ง ประกอบด้วย มีสำนักเรียนภายในจังหวัด มีการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบสอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี มีการจัดสอบทุกปี จุดอ่อน ประกอบด้วย ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากรพระอาจารย์วิทยากร ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการทบทวนและความอดทนของพระที่ทรงได้แล้ว โอกาส ประกอบด้วย เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้โอกาสการได้รับความรู้ความหมายของพระปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์สนใจ เข้ามาศึกษากับสำนักเรียน อุปสรรค ประกอบด้วย ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติของการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์และฝ่ายราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนรินทร์ โชติปาโล (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 วัดอัมพวัน ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 2 วัดอัมพวัน จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ วัดมีความสัปปายะ มีความพร้อม เป็นที่ยอมรับ มีระบบการบริหารจัดการและการสอนที่ดี จุดอ่อน ได้แก่ บุคลากรมีจำนวนน้อยกว่าภาระงาน ปรับตัวไม่ทันต่อเปลี่ยนแปลง การประสานงานไม่ชัดเจน นโยบายยังไม่ชัดเจน โอกาส ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทำให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ สถานการณ์โรคระบาดโควิด ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดปฏิบัติธรรม โดยอภิปรายว่า ด้านจุดแข็ง ได้แก่ วัดมีความสัปปายะ มีความพร้อม เป็นที่ยอมรับ มีระบบการบริหารจัดการและการสอนที่ดีเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดนพรัตน์ สุเมธ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านจุดแข็ง วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกประเภทมีคณะกรรมการวัดเข้ามาดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัด ด้านจุดอ่อน การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านบัญชีเข้ามาช่วยดูแล ด้านโอกาส สันทรัพย์ประเภทที่ดินสามารถจัดประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าได้ วัดเป็นนิติบุคคลสามารถทำนิติกรรมได้ ด้านอุปสรรค ที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นได้ ไม่สามารถนำเงินของวัดมาลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าได้

2. องค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง โดยใช้การบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน ประกอบด้วย วางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเป็นสำนักเรียนต้นแบบ โดยเน้นความสำคัญในการให้ความรู้และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ และมีการปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านการลงมือปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย การจัดโครงการอบรมภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี การจัดการสอบภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี การตรวจสอบ ประกอบด้วย การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน และทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี และการปรับปรุง ประกอบด้วย มีการปรับปรุงในด้านสถานที่ มีการติดตามสรุปและประเมินปัญหาในแต่ละส่วนประจำปี ขอบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหามณีสวีจิตฺตมโม (2562) การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโศกชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโศกชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า วัดของท่านได้วางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมพระสงฆ์ให้ฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ วัดของท่านได้กำหนดแนวทางการฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ที่ชัดเจนเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนรินทร์ โชติปาโล (2566) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 1 วัดอัมพวัน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาการมีการวางแผน โดยมุ่งเน้นวิธีการสอนให้เป็นตามแนวทางที่หลวงพ่ोजรญาณวโรวเป็นหลัก มีการประชุมวางแผนกันเป็นประจำ วิทยาการเน้นให้เป็นพระวิปัสสนาจารย์เป็นหลัก มรการปฏิบัติตามแผน เน้นการมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่างที่ดี มีการตรวจสอบโดยการกำกับดูแลวิธีการสอนของพระวิปัสสนาจารย์และวิทยาการให้ตรงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา กำกับดูแลวิธีสอนของวิทยาการให้ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา มีการปรับปรุงการดำเนินการโดยนำผลการประเมินมาปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป วิทยาการมีอัตราส่วนต่อผู้เข้าปฏิบัติน้อยเกินไป โดยอภิปรายว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 1 วัดอัมพวัน มีการบริหารจัดการเหมือนกันทุกด้าน

3. กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง คือ การให้ความรู้ ประกอบด้วย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจจะฝึกเป็นพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ เน้นชี้แจงประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรง

จำปาภูมิโกกซ์ และมีทัศนคติที่ดีในการรักษาพระธรรมวินัย ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์ของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านทักษะ ประกอบด้วย การใช้วิธีการสอนและเทคนิคการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัย พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (2566) การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล) 2. ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) 3. ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและทั่วไป) 4. ด้านทักษะ (ความชำนาญงาน) และ 5. ด้านความคิดสร้างสรรค์ (แรงจูงใจและแรงขับภายใน) การสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบางคล้า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านความรู้ เจ้าคณะปกครองมีความรอบรู้ในพระธรรมวินัยสามารถนำมาถ่ายทอด ปฏิบัติ และใช้ในการแก้ไขอิทธิพลที่เกิดขึ้นได้เหมือนกัน ด้านทักษะ เจ้าคณะปกครองมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ชำนาญด้านการสื่อสาร การติดต่อประสานงาน และการโน้มน้าวจิตใจผู้คนเหมือนกัน

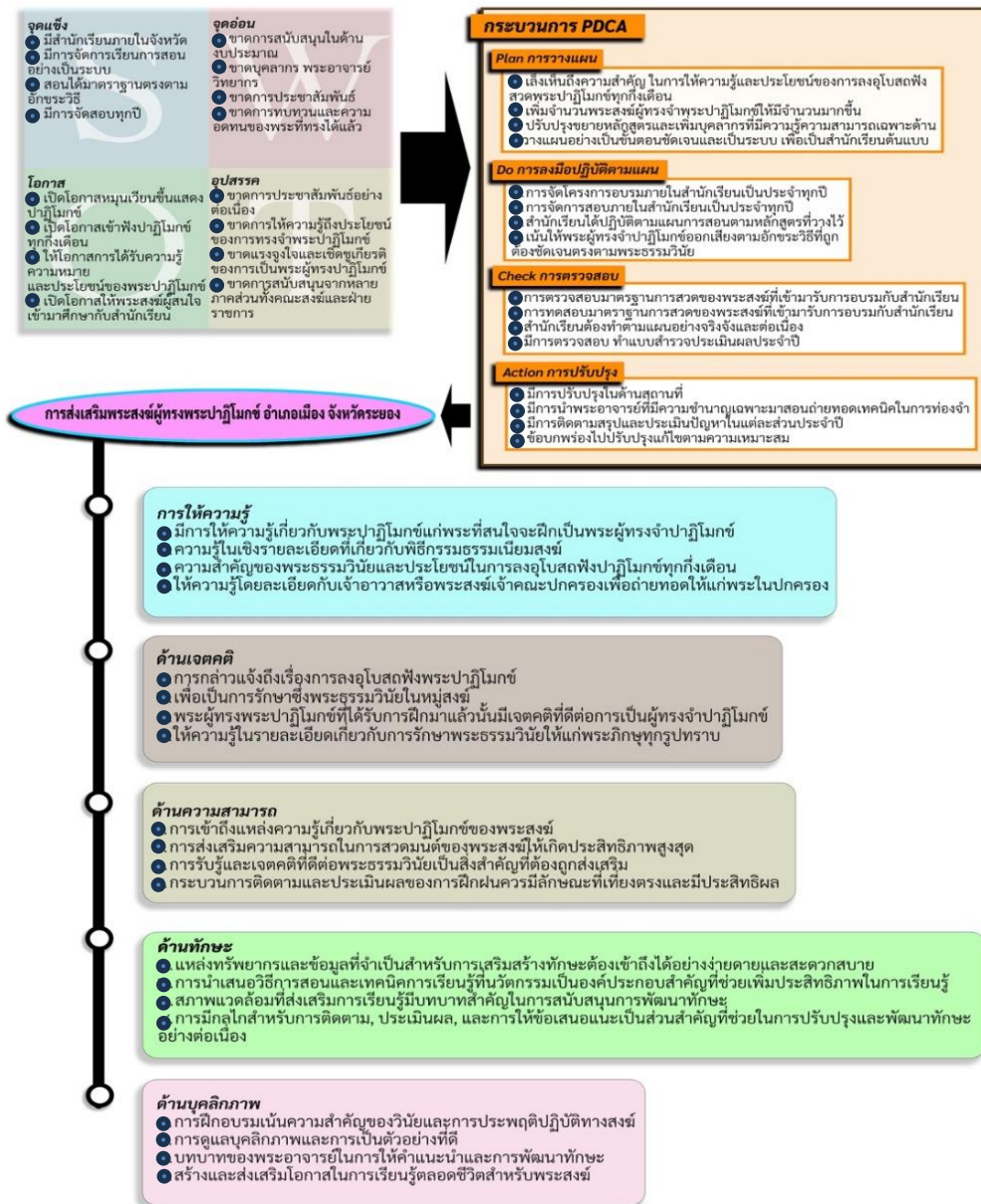
องค์ความรู้จากการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง ได้แสดงให้เห็นขั้นตอนและกระบวนการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้วางไว้ สามารถอธิบายถึงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. SWOT Analysis จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จะต้องเริ่มด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจะใช้ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

2. วงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการวิเคราะห์โดยการ ทำ SWOT Analysis จะเอาผลการวิเคราะห์ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยจะใช้ วงจรการบริหารงานคุณภาพ หรือ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action)

3. กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล วางแผนงาน และดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบแล้วนั้นพบว่า กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอมือง จังหวัดระยองสามารถแจกแจงวิธีการที่นำไปสู่ผลลัพธ์ในด้านต่าง ๆ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้ 1. SWOT Analysis จุดแข็ง ประกอบด้วย มีสำนักเรียนภายในจังหวัด มีการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบสอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี มีการจัดสอบทุกปี จุดอ่อน ประกอบด้วย ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ

ชาตบุคลากร พระอาจารย์วิทยากร ชาตการประชาสัมพันธ์ ชาตการทบทวนและ
อดทนของพระที่ทรงได้แล้ว โอกาส ประกอบด้วย เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์
เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้โอกาสการได้รับความรู้ความหมายและประโยชน์
ของพระปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจ เข้ามาศึกษากับสำนักเรียน อุปสรรค
ประกอบด้วย ชาตการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ชาตการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการ
ทรงจำพระปาฏิโมกข์ ชาตแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติของการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ชาต
การสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์และฝ่ายราชการ 2. วงจรการบริหารงาน
คุณภาพ (PDCA) การวางแผน ประกอบด้วย เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการให้ความรู้และ
ประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน เพิ่มจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงจำ
พระปาฏิโมกข์ให้มีจำนวนมากขึ้น ปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้
ความสามารถเฉพาะด้าน วางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเป็นสำนัก
เรียนต้นแบบ การลงมือปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย การจัดโครงการอบรมภายในสำนัก
เรียนเป็นประจำทุกปี การจัดการสอบภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี สำนักเรียนได้
ปฏิบัติตามแผนการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้เน้นให้พระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ออกเสียง
ตามอักขระวิธีที่ถูกต้องชัดเจนตรงตามพระธรรมวินัย การตรวจสอบ ประกอบด้วย
การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน การ
ทดสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียนสำนักเรียนต้อง
ทำตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบ ทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี
การปรับปรุง ประกอบด้วย มีการปรับปรุงในด้านสถานที่ มีการนำพระอาจารย์ที่มีความ
ชำนาญเฉพาะมาสอนถ่ายทอดเทคนิคในการท่องจำ มีการติดตามสรุปและประเมินปัญหา
ในแต่ละส่วนประจำปี ข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม 3. กระบวนการ
ส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง การให้ความรู้
ประกอบด้วย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจจะฝึกเป็นพระผู้ทรง
จำปาฏิโมกข์ ความรู้ในเชิงรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมธรรมเนียมสงฆ์ ความสำคัญ
ของพระธรรมวินัยและประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้ความรู้
โดยละเอียดกับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง เพื่อถ่ายทอดให้แก่พระในปกครอง
ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การกล่าวถึงถึงเรื่องการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็น
การรักษาซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์ พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ได้รับการฝึกมาแล้วนั้น
มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ ให้ความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษา
พระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุทุกรูปทราบ ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การเข้าถึง
แหล่งความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์
ของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การรับรู้และเจตคติที่ดีต่อพระธรรมวินัยเป็นสิ่ง

สำคัญที่ต้องถูกส่งเสริม กระบวนการติดตามและประเมินผลของการฝึกฝนควรมีลักษณะที่เที่ยงตรงและมีประสิทธิผล ด้านทักษะ ประกอบด้วย แหล่งทรัพยากรและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการเสริมสร้างทักษะต้องเข้าถึงได้อย่างง่ายดายและสะดวกสบาย การนำเสนอวิธีการสอนและเทคนิคการเรียนรู้ที่นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะ การมีกลไกสำหรับการติดตาม ประเมินผล และการให้ข้อเสนอแนะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี บทบาทของพระอาจารย์ในการให้คำแนะนำและการพัฒนาทักษะ สร้างและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์อย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มากขึ้น
2. ควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มีความรู้ความสามารถในหลายด้าน
3. ควรมีการกำหนดนโยบายแผนพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อบันทึกข้อมูลและประกอบการพิจารณาขยายสำนักเรียนต่อไป
2. ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรม การสัมมนา ควรเชิญบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในพระปาฏิโมกข์มาให้ความรู้และฝึกฝนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
3. ควรจัดทำหลักสูตรการอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในเขตปกครองทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในจังหวัดอื่นบ้าง เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นอย่างไร

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ว่าปัจจัยใดส่งผลให้ตัดสินใจเข้าบวชพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์บ้าง

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในด้านต่าง ๆ ว่าขาดแคลนอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

พระนรินทร์ โชติปาโล. (2566). *การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 1 วัดอัมพวัน* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทุโม . (2566). *พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดนพรัตน์ สุเมธ. (2565). *พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (ชำระ-เพิ่มเติม ครั้งที่ 1) พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหามันสิ วิฑิตโม. (2562). *การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร. (2565). พระวินัย : หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(1), 162-175.

พระมหาสุทธิพงษ์ สุทธิวิโส. (2562). วิกฤติปาฏิโมกข์ในฐานะเครื่องมืออำนวยการพระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(2), 484-495.